L. NIEDERLE.

MICHAL SYRSKÝ A DĚJINY BALKÁNSKÝCH SLOVANŮ V VI. STOLETÍ.

Syrská chronografie, ač je většinou založena na současné historiografii byzantské, není přece bez samostatné ceny pro počátky slovanských dějin na Balkáně a doplnila už několikráte kusé vědomosti zprávami novými nebo lepšími. Tak se objevila nová zajímavá data u kněze Tomáše (ze VII. stol.), u Jana Efesského († po r. 585), i u Mar- Gregora zv. Barhebraea (psal před r. 1286), pokud ovšem překlady nebo výtahy byl obsah jejich spisů širšímu studiu dostupný. Také velká kronika Michala z Meliteny, jenž v letech 1166—1199 byl v Antiochii patriarchou, byla známa již dříve jednak z francouzského výtahu, pořízeného *Ed. Dulauriem* v Jour. Asiatique (1848, 281 sl. a 1849, 315 sl.), jednak z vydání *V. Langloise* (Chronique de Michel le Grand, Venise 1868), ale teprve v nejnovějším úplném překladu syrského originálu, jejž vydává v Paříži s pomocí akademie francouzské *J. Chabot* od r. 1899,[1] našel jsem zprávy, jichž, pokud vím nebylo dosud v zpracování dějin jižních Slovanů použito, a jež starší naše vědomosti zejména v jedné sporné otázce vítaně doplňují.

(1) Chronique de Michel le Syrien, patriarche jacobite d'Antioche. Éditée pour la première fois et traduite en français par *J. B. Chabot.* Paris (E. Leroux), T. I., 1899, II., 1901—4. R. 1905 vyšla 1. část dílu III.

Kronika Michalova dotýká se několikráte útoků Slovanů na Balkán;[1] ale nejdůležitější zmínka nalézá se v knize X. kap. 21 (*Chabot*, II., 361). Zpráva týká se vlády Maurikiovy (od r. 582 do 602), jehož panování Michal počal popisovati na poč 21. kapitoly a je zařaděna po zmínce o 9. roku vlády a o nastoupení Chosrauově r. 902 (= 591); ale dříve se autor vrací k událostem v Orientu o několik let starším a při tom dí ve francouzském překladě Chabotově:[2]

„La cruelle inimitié entre les Romains et les Perses s'était prolongée pendant vingt ans.[3] Les Romains furent attaqués de nouveau par les peuples des maudits barbares à chevelure inculte,[4] qu'on appelle Avares, qui s'ébranlèrent et s'avancèrent des extrémités de l'Orient, et aussi par le peuple occidental des Esclavons et par d'autres qu'on appelait Longobards. Ceux ci étaient aussi sous la domination de Khâgan roi des Avares.[5] Ils allèrent assiéger deux villes des Romains et d'autres forteresses.[6] Ils dirent aux habitants: „Sortez, semez et moissonez! Nous prendrons de vous seulement la moitié de l'impôt. Si l'empereur n'avait fait faire un grand fossé en dehors d'Andrinople,[7] ils tournaient déjà leurs

(1) Tak má Michal: 1. zprávu o vpádu Hunnů r. 558, jehož se také účastnili Slované, 2. o mostu, jejž Slované vystavěli Avarům k r. 580; 3. zprávu o útoku Slovanů do Řecka v třetím roce vlády Tiberiovy (vše v kap. 18. kn. X.), 4. zprávu o bojích o Sirmium, 5. o útoku Avarů a Slovanů na konci vlády Tiberiovy (X., 20), 6. o útoku na počátku vlády Maurikiovy, 7 o bojích Slovanů v říši za Maurikia r. 587—8 (X. kn. 21. kap.), 8. zmínku o bojích r. 602, 9. o zradě Slovanů za Justiniana r. 692 a slov. kolonisaci Cyrrhu a Antiochie, 10. o útocích Slovanů na Balkán za Leontia. Kronika vydána byla dosud až po kn. XII., kap. 21., po dobu císaře Michala III.

(2) Celou příslušnou stať z Chabota předběžně dostal a otiskl v německém překladě i *J. Marquart*, Osteurop. und ostasiat. Streifzüge (Leipzig 1903), 480 sl., ovšem se zřením k datům, jež se týkají příchodu volžských Bulharů. Kde se překlad Marquartův odchyluje od později vyšlého Chabotova, označil jsem to v poznámkách.

(3) Z předcházejícího textu vidno, že to platí pro r. 571—591, kdy velká válka s Persií byla skončena.

(4) *Marquart*, 482: mit geflochtenen Haaren.

(5) Barhebr. l. anal. mluví omylem o chaganu Chazarů.

(6) *Marquart*, 482: und den Rest der *κάστρα*.

(7) V originálu je *Adrōpōlios*. Poněvadž víme jen o velké zdi cařihradské, vedené od Derkonu k Selymbrii, je tu buď patrná korruptela jména (za Konstantinopolis), nebo to bylo omylem přeneseno na porážku, kterou u Adrianopole utržil slov. vůdce Ardagast od Commentiola, krátce před tím r. 584 (Theof. Sim. I., 7), nebo nejspíše je tu narážka na úspěšnou obranu Adrianopole, které chakan marně r. 587—8 dobýval, až konečně musil ustoupiti, odražen byv Mystakonem (Theofyl. II., 17).

regards vers la ville impériale. L'empereur et ses armées tremblèrent et furent pris de crainte en face des barbares. Une armée fut envoyée et établie au mur extérieur qui est à plus de soixante milles de (la capitale). Il enrôla, contraint par la nécessité une partie des clercs de l'Église. Les gardes du corps furent vivement envoyés de tous cotés pour choisir des recrues. Ceux-ci étant partis, causèrent beaucoup de maux. Ils enlevèrent les enfants aux parents et ils ruinèrent eux-mèmes les pays. Ils imposaient partout aux habitants le tribut des chevaux, des boeufs et même des poules[1]

Le peuple des Esclavons fit de captifs en tous lieux; (ils enlevèrent les objets) du culte des églises et de grands ciborium sur des chariots solides, par exemple celui de l'église de Corinthe, que (leur roi) fit fixer et dresser au lieu de tente et sous lequel il siégeait.[2] Alors les Romains prirent à gages le peuple des Antes[3] qui se jeterent sur le pays des Esclavons dont ils s'emparèrent et qu'ils pillèrent. Ils en enlevèrent les richesses et ils l'incendièrent. Leur pays était a l'ouest du fleuve appelé Danube.[4] Quand les Esclavons apprirent que leur pays était dévasté, ils rugirent comme le lion sur sa proie; ils se réunirent par milliers et se mirent à piller sans fin. Ils ne purent s'avancer jusqu'à assiéger la ville impériale. Ils se tournèrent vers la ville d'Anchialos et vers les Thermes de cet endroit. Beaucoup d'entre eux avaient été massacrés par l'armée, qui s'y travait. A la fin ils renversèrent les murs; ils trouvèrent là les vêtements de pourpre qu' Anastasia, femme de Tiberius, avait donnés en voeu à l'église, lorsqu'elle se rendait aux Thermes. Khagan s'en revêtit, en disant: „Que l'empereur des Romains le veuille ou non, voici que la royauté m'a été donnée..." (zde chybí řádka v textu). Bientôt après il fut effrayé par la nouvelle que le peuple des Turcs le poursuivait. Ils se retirèrent a Sirmium,[5]

(1) *Marquart*, 483: Sie raubten die Söhne der Väter und setzten sie nach den Orten (Gegenden), indem selbst die... (die beiden folg. Worte sind mir unbekannt) ... der Pferde und der Stiere und selbst bis zu denen der Hühner die Menschen überragten an allen Orten (?).

(2) *Marquart*, l. c.: wie die (κιβώρια) der Kirche von Korinthos, vertauschte er das Zelt, schlug und richtete es auf und unter ihm wohnte er.

(3) V originalu *Antīō*.

(4) V originalu gotská forma *Donābīs* (*Marquart*, l. c.).

(5) *Marquart* tuto větu spojuje s Turky (484): Und es erschreckten ihn Gerüchte, dass das Volk der Türken ihn verfolge und ausgezogen seien nach Sirmium (*Sermīn*).

craignant que (les Turcs) ne pillassent les habitants[1] et toutes ses richesses. (Mauricius) ayant envoyé 8 κεντηνάρια d'or à Khâgan, ils se retirèrent."

Srovnáme-li s touto zprávou jiné prameny, vidíme, že shoduje se obsahem především se zprávou Barhebraeovou, která není nic jiného než kratičký výtah a kterou uvádí tento autor k 4. roku vlády Maurikiovy.[2] Dále vidíme, že jedná se o *tytéž události, jež popisoval Jan Efesský v kap. 45. a násl. VI. knihy svých církevních dějin, z nichž se však text až na nápisy kapitol ztratil.* Že tomu tak, ukazuje zřejmě srovnání nadpisů kapitol s obsahem statě Michalovy.[3]

Podle Schoenfelderova překladu Jana Efesského jednala 44. kapitola VI. knihy o nějaké bitvě v Orientě v 3. roce Maurikiově, kap. 45. pak má záhlaví: „Vom verwegenen Barbarenvolke, welches nach seinen Haaren Avaren heisst." — Kap. 46.: „Davon, dass die Avaren auszogen und viele grosse Städte und Burgen eroberten," — Kap. 47.: „Vom Erdbeben und Tumult, der zu Constantinopel entstand, während auch wir dort waren," — Kap. 48., „Von der Eroberung und Verwüstung des Slavenlandes," — Kap. 49.: „Von der Zerstörung der Stadt Anchialos und des dortigen warmen Bades." [4]

Jelikož je Jan Efesský stálým pramenem Michalovým, jak vidno z jiných zpráv, a obsah líčení shoduje se úplně s tím, co uvedené tituly naznačují, není pochyby, že se nám tu do značné míry restituuje ztracený text dějin Jana Efesského, pramene nad jiné významného, jenž byl současným svědkem těchto všech událostí. Také silně zkrácený excerpt Barhebraeův stává se nyní teprve jasným a srozumitelným, čehož dříve nebylo.

Ale nejen to. Pro nás jest dále důležito, že se Michalovým textem dostává světla i do událostí jinak nejasných a zejména se

(1) *Marquart*, l. c. se schválením Nöldeckovým překládá „seine Dienerschaft".

(2) Barhebraeus ed. *Bruns*, II., 94 (srv. text dále na str. 54).

(3) Johannes von Efesus. Die Kirchengeschichte. Übers. von Dr. *J. Schoenfelder* (München 1862), 216.

(4) Janova kap. 45. počíná zde od slov: „Les Romains furent attaqués de nouveau . . .", kap. 46. od slov: „Ils allèrent assiéger deux villes des Romains...", kap. 47. od slov: „L'empereur et ses armées tremblèrent...", kap. 48. od slov: „Alors les Romains prirent à gager le peuple des Antes . . .", a kap. 49. od slov: „Quand les Esclavons apprirent que leur pays était dévasté..."

definitivně rozhoduje sporná otázka, zdali barbarský vpád r. 587 rozšířil se i do Řecka a účastnili-li se i Slované, jak už Fallmerayer soudil na základě Euagria a kroniky monembasijské, — což rozhodně Zinckeisen, Hopf a po něm jiní popírali, nedůvěřujíce těmto pramenům.[1]

Euagrius totiž a po něm kronika monembasijská spolu s listem patriarchy Nikolaa, poslaným císaři Alexiovi Komnenu, potvrzují souhlasně, že r. 588—9 udál se do Řecka vpád Avarů, kteří se tam podle posledních dvou pramenů trvale usadili na 218 let. Ale z těchto pramenů jen synodální list Nikolaův je prost pochybností. Kronika monembasijská je pozdní kompilace z X.—XI. a XIII. st., a zpráva Euagriova je příliš povrchní a chronologicky neurčitá.[2] Ostatní prameny, jež popisují Maurikiovy boje v letech 586 a násl., nezmiňují se vůbec o nějakém vpádu Avarů do Řecka a tím méně o Slovanech;[3] ač zase jinak o nějaké trvalejší okkupaci Řecka od Avarů ničeho nevíme a slovanské osídlení máme později doloženo řadou pramenů.

Do této nejisté a sporné otázky zasahuje nyní Michal Syrský resp. restituovaný text Jana Efesského způsobem při hodnověrnosti Janově velmi důležitým. Přináší nejen řadu nových zajímavých detailů k stručnému líčení Theofylaktově a Theofanově, nýbrž potvrzuje zcela samostatně a určitě, že v době velkého vpádu avarského r. 587—9 seděli v Řecku Slované a že nějaký kníže slovanský pustošil chrámy arcibiskupství korinthského. Tím otázka, pokud byla sporna — ač i z kroniky monembasijské i listu synodálního bylo zřejmo, že pod „Avary" dlužno rozuměti Slovany, — rozřešena je ve smyslu Fallmerayerově. Tím ovšem nepravím, že všechny další dedukce Fallmerayerovy byly

(1) *Hopf*, Griech. Gesch. 90 sl., 103 sl., *Zinckeisen*, Gesch. Griech. I., 699 sl.

(2) Euagrios VI., 10; *περὶ τῆς κτίσεως Μονεμβασίας* ed. *Lampros*, *Ἱστορ. μελετήματα* (Ath. 1884), 103; Synodální list Nikolaův viz v sborníku *Rhalis* a *Potlis*, *Σύνταγμα κανόνων* (Ath. 1855), V., 72 nebo u *J. Leunclavia*, Juris Graeco-Rom. tomi II. (Francof. 1596), I., 278. K jeho údajům srv. i Konst. Porfyr. de adm. imp. 49. Bližší výklad o obsahu těchto pramenů a rovněž o chronologii událostí podávám v Slov. Starožitnostech II. dílu, kap. IV., str. 209 sl. (Praha 1906).

(3) Patří sem hlavně Theofylaktos Simokattes I., 3—8, II., 10—17, Theofanes ed. *Boor*, 254—257, Anastasius ed. *Boor*, 155—157, Kedrenos I., 692 ed. Bonn., Zonaras XIV., 12, 11, Hist. Misc. ed. *Migne*, P. L. 95, 1001.

správny, zejména pokud se intensity okkupace a záhuby starého obyvatelstva týče. Ale datum vpádu a vynikající účast Slovanů je nyní nesporna. Ale je jisto, že jako před tím v letech 578 a zejména od r. 581—584 tak i od r. 587—9 vpády Slovanů měly za následek trvalejší sídlení na půdě řecké. Známá jinak zpráva Isidorova o okkupaci Řecka na počátku vlády Herakliovy,[1] nemůže pak míti jiného smyslu než, že v době té Řecko bylo officiálně uznáno pro říši za ztracené.

Pokud se týče chronologie vpádu, připomínám, že výprava chakanova do Thrákie připadá podle líčení Theofylaktova a Theofanova na r. 586—7 (od září do září) a sice patrně do r. 587. Jak dlouho trvala, prameny tyto nepraví. Z líčení Jana Efesského vidíme jen, že připadla po událostech 3. roku vlády tedy po r. 584—5, a shodně s tím Barhebraeus umísťuje ji mezi 4.—6. rok vlády (585/6—587/8). Euagrius vpád do Thrákie a Řecka určuje datem velkého zemětřesení v Antiochii, jež, převedeme-li si aeru jeho na naši, připadá buď na konec r. 588 nebo 589[2] a také události líčené v kronice monembasijské a listu Nikolaově připadají podle jednoduchého výpočtu buď na r. 587 nebo spíše 589. Slovem všechny prameny shodují se v tom, že velký útok Avarů a Slovanů počatý r. 587 protáhl se do roku 588 až 589 a že se rozšířil i do Řecka, kde se usadili Slované.

Z dalších uvedených detailů textu Michalova velmi zajímavá je ještě zpráva — odjinud dosud neznámá — že vláda byzantská, aby nějakým způsobem paralysovala útok Slovanů, *najala sousedy jejich Anty*, kteří zatím, co Slované byli na výboji, vpadli do jejich země za Dunajem, ji zpustošili a vypálili. Je to fakt zcela nový k dějinám jižních Slovanů, ale zároveň hodnověrný. Víme aspoň, že se o několik málo let později tento politický tah opakoval, když totiž císařský vůdce Petros r. 602 táhl proti zadunajským Slovanům a rovněž při tom použil Antů k podobnému útoku.[3]

(1) Isidor. iun. 414 (MG. Auct. ant. XI., 479(: Cuius initio (imperii) Sclavi Graeciam Romanis tulerunt. Srv.: „huius (Eraclii) temporibus anno imperii eius Sclavi Graeciam occupant" (Cont. Hispana l. c. 337).

(2) Euagrius VI., 8. Také Michal Syrský vročuje toto zemětřesení do zimy r. 588—9 (X., 21 ed. *Chabot*, 356) a Jan z Nikiu 101 do r. 588 (ed. *Zotenberg* 536).

(3) Theofyl. Sim. VIII., 4, 5.

Z této důležité zprávy k málo známým dějinám Antů přicházíme také teprve k řádnému pochopení, co znamenají slova Barhebraeova, jehož překladatelé — nevím, jaké slovo stojí v originále — při zmínce o téže věci mluvili o lidu *antiochejském*, kterého prý Římané proti Slovanům použili.[1] V té formě nebylo ovšem textu rozuměno.

---

(1) [illegible] (ed. [illegible] II. [illegible] Mar- [illegible] pugnassent. Romani conduxerunt populum Antiochenum qui in terram Sclavinorum irruit, eamque diripuit. Quod quum Sclavini audissent, magna depopulatione in regione Romanorum facta, redierunt". Nové vydání Barhebraeovo od *Paula Bedjana* (Gregorii Barhebraei Chronicon Syriacum Parisiis 1890) překladu nemá.